

1. MIRTIMI PAŽYMĖTA PRADŽIA

Jie turbūt išprotėjo, – panosėje sumurmėjo Harrisas M. Austinas, stebėdamas į britų karinio laivyno bazę Londonderyje, Šiaurės Airijoje, įplaukiantį apgailėtinos išvaizdos laiviūkštį.

Tai negalėjo būti jo povandeninis laivas. Tai negalėjo būti *Cochino*.

Beveik kiekvienas, tą dieną atsidūręs prie judrios priplaukos, būtų pamanęs, kad Austinas – dvidešimt aštuonerių metų radistas. Bet jis žinojo, kad yra ne taip. Austinas čia atvyko gavęs tiesioginį įsakymą iš JAV karinio laivyno operacijų vado. Jį instruktavo admiralai, vadovavę JAV karinio laivyno pajėgoms Europoje, jo biografija buvo bent keletą kartų patikrinta. Ir šiandien jis turėjo prisijungti prie šio povandeninio laivo įgulos kaip ką tik iškeptas karinio laivyno šnipas, vadinamasis „spūkas“, apmokytas perimti iš eterio sovietų karinius signalus ir elektroninę komunikaciją. Jo užduotis buvo pabandyti iššniukštinėti vieną didžiausių Sovietų Sąjungos paslapčių.

Austinas nušoko ant priekplaukos ir su keliais kitais vyrais ėmė traukti švartavimo lynus. Tada kažkas pasakė, kad tai yra *Cochino*, JAV povandeninis laivas SS-354, taigi kaip tik tas, kurio Austinas laukė tris dienas.

„Tegul velniai šitą šlykštų laiviūkštį“, – pagalvojo jis užsimesdamas ant peties jūrinę kuprinę, prigrūstą įslaptintų dokumentų, ir su trenksmu nusileido pro liuką – jam reikėjo prisistatyti ir perduoti įsakymus *Cochino* kapitonui Rafaeliui C. Benitezui.

Austinas į povandeninį laivyną perėjo iš linijinių kreiserių ieškodamas aštrių pojūčių – dėl tos pačios priežasties jis savanoriškai pasisiūlė iš radisto persikvalifikuoti į šnipą. Kad jis tarnaus armijoje, buvo aišku beveik nuo gimimo dienos. Austinas buvo kilęs iš senos škotų karių giminės, kurios ištakas be ypatingo vargo atsekė iki pat XIV amžiaus. Jo tėvas dirbo koku amerikiečių eskadroje Anglijoje, paskui perėjo į banginių medžiotojų ir krovinių laivus Jugtinėse Amerikos Valstijose. Jo mama buvo kilusi iš Velso, ji dirbo amuniciją gaminančioje britų kompanijoje. Pačiam Austinui buvo vos devyniolika, kai jis pirmą kartą išplaukė į jūrą, kur dėl savo tamsiai rudų plaukų netrukus gavo Rudžio pravardę.

Trisdešimt dvejų metų Benitezas buvo iš tų žmonių, kuriems mandagus ir prideramas elgesys buvo tiesiog įgimtas. Jo tėvas Puerto Rike dirbo teisėju, kapitonas Benitezas buvo ką tik baigęs teisės studijas – privilegija, kurią jam suteikė karinis laivynas. Antrojo pasaulinio karo metais jis tarnavo povandeniniame laive karininku ir išgyveno keletą giluminių bombų atakų, pelnydamas reputaciją žmogaus, kuris išlieka ramus net mūšio įkarštyje. Dabar, 1949 metų liepą, jis buvo vos prieš trejetą savaičių grįžęs į tarnybą povandeniniame laivyne – jam buvo patikėta vadovauti šiam laivui.

Tiesą sakant, iš pradžių Benitezas norėjo atsisakyti šio pasiūlymo, nes jį trikdė povandeninio laivo pavadinimas. *Cochino* galėjo reikšti raguotę – gražią Atlanto vandenyno

žuvį, bet ispaniškai, jo šeimos ir draugų iš tėviškės gimtąja kalba, jam patikėto laivo pavadinimas reiškė kiaulę.

Visa tai Benitezas papasakojo laiške motinai, bet jos atsakymo dar nebuvo gavęs, o kol kas kapitonas stovėjo ankštoje kajutkompanijoje, bandydamas ištiesinti pečius ir šitaip suteikti sau kuo išpūdingesnę stotą. Jis buvo akis į akį su Austinu, tuo nerangiu puskarininkiu, šnipu tapti nutarusiu jūrininku, vienu iš tų vyrų, kuris net ir sulaukęs septyniasdešimties turbūt aiškins, kad yra „tvirtas kaip plienas“.

Rudis Austinas perdavė įsakymus. Kapitonas permetė juos akimis ir įsitempė visu kūnu, kai perskaitė, kad *Cochino*, jo povandeninį laivą, ketinama paversti eksperimentiniu šnipinėjimo laivu.

Benitezas buvo apstulbęs. *Cochino* misija ir taip jau atrodė ganėtinai sudėtinga. Laivas turėjo išplaukti į bandomąją kelionę, kuri turėjo pakeisti povandeninio kariavimo pobūdį. Klasikiniai Antrojo pasaulinio karo laikų povandeniniai laivai po vandeniui galėjo panirti tik tiek, kad spėtų atakuoti antvandeninius laivus ir išvengti kontratakos, o paskui būdavo priversti vėl išnirti į paviršių. Kai karas baigėsi, *Cochino* ir keli kiti laivai buvo labai pakeisti. Čia buvo sumontuota nauja, dar beveik neišbandyta įranga, taip pat ir šnorkelis – vamzdis, pro kurį neiškylant į paviršių galima įsiurbti šviežio oro, taip pat priversti dirbti dyzelinius variklius ir pašalinti išmetamuosius garus. Visa tai turėjo leisti laivams ilgiau išbūti po vandeniui, šitaip padidinant jų galimybes likti nematomiems ir persekioti ne tik antvandeninius, bet ir povandeninius laivus.

Benitezas tikėjosi išplaukti į jūrą ir ten išbandyti naują įrangą, apmokyti igulą ir pasipraktikuoti valdyti laivą ilgą laiką būnant po vandeniui. Bet Austino perduoti įsakymai pakeitė Benitezo misiją, iš paprasto karo žaidimo ir jūrinės kelionės paversdami ją operacija, priklausančia mažai žinomai povandeninio šnipinėjimo sričiai. Maža to, visa tai turėjo vykti šaltoje Barenco jūroje, už poliarinio rato, netoli Murmanskio, kur sovietai laikė savo siaurinį laivyną.

Dar blogiau: primityvaus Austino klausymosi aparato kabeliai ir antenos turėjo būti perkišti tiesiog pro hermetišką povandeninio laivo korpusą. Tai reišė, kad teks gręžti skylės pliene, turinčiame atlaikyti vandenyno spaudimą.

Benitezas pažvelgė į schemas, nurodančias, kur reikės gręžti laivo korpusą, kurį jis laikė apsauginio karkaso „paskutine viltimi“, ir akivaizdžiai paniuro. Kas nutiko paskui, Austinas perpasakojo ne kartą.

– Gręžti skylės hermetiškame korpuse? – pasakė Benitezas taip garsiai, kad atkreiptų vyriausiojo pavaduotojo ir vyresniojo laivūno, kurie atskubėjo į kajutę, dėmesį. Gręžti skylės be tiesioginių nurodymų iš Laivų statybos skyriaus, prižiūrinčio visų povandeninių laivų konstrukcijas ir pakeitimus? – Turite kokių nors nurodymų iš Laivų statybos skyriaus? – paklausė kapitonas.

– Ne, sere, tai viskas, ką man perdavė, – atsakė Austinas. Paskui raminausiai mostelėjo ir pridūrė: – Tos skylės bus mažytės.

Austinas laukė atsakymo. Bet jo nebuvo. Tuomet Benitezas apsisuko ir išėjo iš kajutės. Jis nutarė paskambinti į Londoną ir pranešti apie visa tai savo vadovybei. Bet kuriuo atveju jis neketino likti čia ir ginčytis su Austinu.

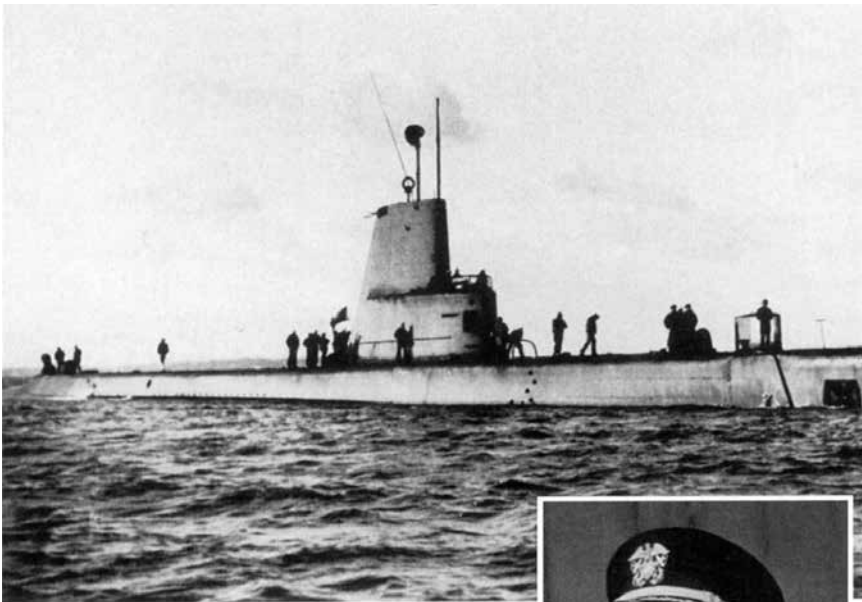
Klysti šiuose trapiuose ir ankštuose dyzeliniuose laivuose buvo labai pavojinga: kuro garai čia pripildydavo orą, o elektriniai generatoriai bauginamai buvo linkę kibirkščiuoti. Visada egzistavo didelė tikimybė, kad ištiks nelaimė. Kartais didvyriškų pastangų prireikdavo paprasčiausiai tam, kad išgyventum. Tai ypač galiojo Antrojo pasaulinio karo metais, tačiau tada Benitezas ir jo bendražygiai bent jau susidurdavo su pažįstamu priešu labiau pažįstamose Ramiojo vandenyno gelmėse. O dabar su nuožmiomis audromis jis turėjo susidurti kažkur pasaulio pakrašty. Galiausiai iš jo buvo reikalaujama dalyvauti šnipinėjimo misijoje jūroje ir išsiaiškinti sovietų paslaptis, rizikuoti laivu ir septyniasdešimt aštuoniais

jūreiviais, nors net nebuvo žinoma, ar laivas apskritai gali atlaikyti kelionę per vandenyną.

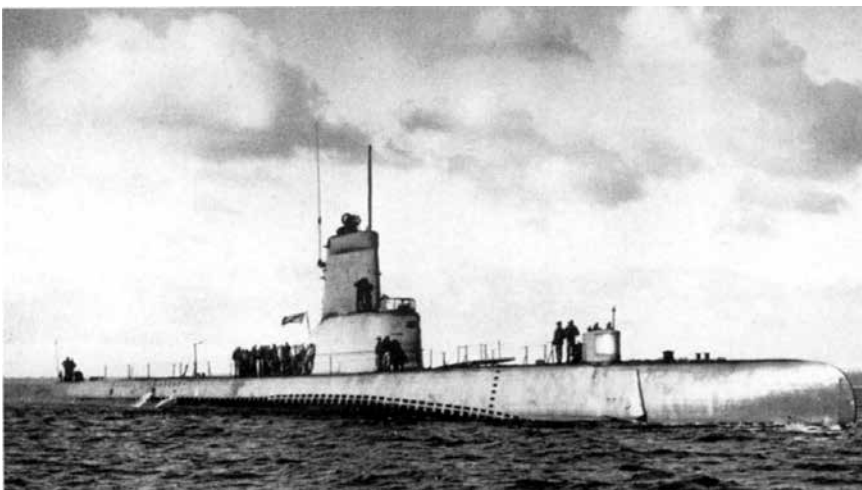
Netrukus Benitezas grįžo jau ne toks susikrimtęs, bet vis dar suglumęs. Įsakymai įveikė jo aristokratišką pasipiktinimą. Dabar jo svarbiausiu prioritetu tapo Austino šnipinėjimo misija.

Štai taip abejotinai prasidėjo povandeninio laivyno jūreivių ir šnipų bendradarbiavimas, vėliau diktavęs šaltojo karo sąlygas visose pasaulio jūrose ir vandenynuose. Šios kovos vedavo prie naujų misijų, galiausiai pavertusių plieninius laivus svarbiausiais ir įsimintiniausiais epochos simboliais.

Jau buvo akivaizdu, kad Jungtinės Amerikos Valstijos turi naują pavojingą varžovą ir kad pasaulis dabar visiškai kitoks, nei buvo, kai Benitezas paskutinį kartą grįžo iš jūros. Tuo metu nuo pergalės apsvaigusi tauta lyg apkerėta žiūrėjo į jūreivio, vidury Taimso aikštės džiugiai bučiuojančio merginą, atvaizdą. Dabar, kai Benitezas ruošėsi grįžti į jūrų gelmes, Jungtinių Valstijų gyventojai buvo pasibaisėję pergalės kaina. Jie sėdėjo slogioje kino teatrų tyloje ir žiūrėjo kino kronikas apie Hirošimą ir Nagasakį, verkė matydami siaubingai apdegusias moteris ir vaikus, kurie kadaise buvo tik priešai, niekieno ašarų nevertos beveidės pabaisos. Žmonės, kitados džiūgavę dėl atominės bombos sukūrimo, dabar suvokė, kad ji reiškia grėsmingą siaubą, bet kurią dieną galintį užgriūti ir jų namus. Pasirodė pranešimų, kad Sovietų Sąjunga, priešu virtusi sąjungininkė, paskubom kuria savo atominę bombą. Ir atrodė neabejotina, kad sovietai ketina užvaldyti visą pasaulį. Kinijos komunistai ką tik iš savo šalies išginė Chiang Kaisheką. Komunistai įvykdė valdžios perversmą Čekoslovakijoje. Sovietai pradėjo Berlyno blokadą. O Winstonas Churchillis paskelbė, kad Rytų Europą nuo Vakarų atskyrė geležinė uždanga. Atrodė, kad komunistai bet kada gali įvykdyti perversmą ir Jungtinėse Valstijose. Kaip kitaip amerikiečiai galėjo suprasti gausias Antiamerikietiškos veiklos komiteto antraštes, ypač sensacingus panešimus, pavyzdžiui,

3. Paskutinė *Cochino* nuotrauka, daryta 1949 metais, kai laivas išplaukė į pirmą JAV organizuotą povandeninio šnipinėjimo misiją Barenco jūroje.
4. *Cochino* kapitonui Rafaeliui Benitezui šio žygio metu teko ištarti baisiausius bet kokiam kapitonui žodžius: „Palikti laivą!“

5. *Tusk* šiame žygyje lydėjo *Cochino* ir išgelbėjo didžiąją dalį jo įgulos. Vykdamt gelbėjimo operaciją septyni *Tusk* vyrai buvo nublokšti į jūrą ir dingo be žinios.

6. *Cochino* vyrams teko išgyventi sprogimus, apsinuodijimą dujomis ir audras jūroje. Ištrūkę iš šio pragaro vyrai *Tusk* povandeniniu laivu buvo nugabenti į Norvegiją, o iš ten juo iškeliavo namo.

7. Rudžio Austino nėra bendroje nuotraukoje, bet ant nugarėlės jis parašė epitafigą *Cochino*. Vedamas nuotykių troškimo į karinį laivyną jis įstojo devyniolikos ir tapo *Cochino* šnipu trokšdamas nuveikti ką nors „klaikaus“.

TROMSØE, NORWAY

How did I miss getting in the picture of the survivors? It was feared the Russian might somehow have recognized me and thus proven that the *Cochino* was not on a "routine mission" but was in reality on a spy mission.

J. M. Austin

Only about 1/2 the crew here anyway